

TYRA TEODORA TRONSTAD
FLAGGERMUSIKK

Tyra Teodora Tronstad: Flaggermusmusikk (2019)

Ellen bor sammen med moren og lillebroren. I uthuset driver moren et mottak for skadde flaggermus, men om vintrene går hun inn i en dyp, sammenhengende søvn i flere uker. Lillebroren får stadig oftere noen underlige anfall, og det eneste som hjelper er at den sjeldne barokkflaggermusen setter seg på pannen hans. En dag ber Ellen om hjelp fra nett-tjenesten «Biologen Svare». Og der er det gjerne noen som vil hjelpe. Men den hjelpen blir ikke som Ellen tror.

1.

Jeg har verken onkler eller tanter. Jeg får aldri fettere og kusiner på besøk. Ingen tremenninger sender for små T-skjorter til jul, ingen bestemødre strikker sokker i feil størrelse, ingen bestefedre blir med på skoleavslutninger. Mammans foreldre er ikke hennes egentlige foreldre, hun flyttet inn hos dem da hun var to. Da hun var seksten, fikk hun nok av dem og de av henne, det var null kontakt etter det. Når andre snakker om familiene sine, snakker de alltid om noe som er mye større enn det jeg har. Familien min består av moren min, Enon og meg, i tillegg til at den teknisk sett også består av min far, Rasshølet, pluss Enons biologiske far. Hjemme hos oss er det moren min, Enon og jeg. Og flaggermusene, da, de ville, flygende dyrene som moren min jobber så hardt for å ta vare på. Små vesener med ørsmå tenner og store ører, pattedyr med vinger, pelskleddede flygere som hører lyder mennesker ikke er i stand til å oppfatte. Jeg vet ikke om andre som har et sykehus for flaggermus i uthuset, slik vi har. Jeg snakker ikke noe særlig med andre om det.

Hvis folk i det hele tatt er interessert, synes de det er snodig.

Jeg lengter etter å møte noen som ikke synes livet mitt er rart. Som ikke tar to skritt tilbake og kikker på det med en grimase, som om det er noe de aldri har sett maken til.

2.

Det er høst, og jeg sitter i det kjølige gresset nederst i hagen. Den kalde luften stikker mot de bare ank-lene mine. Enon har hatt anfall. Jeg elsker å ha en bror, men jeg hater at han skal ha det så vondt. Hvorfor må noen ha det så vondt? Jeg hører at moren min trøster ham oppe i huset. Anfallet er over, men han er sliten, gråter, det er vanskelig å få ham til å roe seg.

Plutselig står hun der, uten at jeg har sett hvor hun kom fra. Ei jente, høyere enn meg, smalere enn meg, det virker som om hun har krøpet direkte ut fra syrin-hekken. Huden på armene hennes nupper seg i den kjølige luften. Hun har små, røde hevelser flere steder oppover armene, midt i hver hevelse sitter et lite sår. T-skjorta føyer seg etter kroppen, det svarte håret er nesten større enn hodet det sitter på. Jeg kan ikke huske å ha sett henne før.

«Litt kaldt?» spør hun.

«Jeg skal snart inn», sier jeg og blir flau, for jeg høres

ut som et lite barn som skal inn og spise ei ferdigsmurt brødskeive.

Hun ser seg omkring i hagen, blikket streifer kritisk over uthuset, verandaen, epletreet:

«Så det er her dere bor.»

«Ja?»

«Du er Ellen Nord. Du bor her med moren din, Karelia Nord. Og broren din.»

«Stemmer», sier jeg, og vet ikke hva mer jeg skal si. Jeg håper at dette mennesket snarest går i oppløsning og forsvinner. Moren min må ikke få øye på henne gjennom vinduet og tro hun er en fra skolen. Hun kan finne på å invitere henne inn. I så fall må jeg sitte og snakke med en fremmed og late som om jeg er glad for besøk, selv om Enon er ute av seg, og moren min er utslitt. Jeg trenger ikke besøk. Jeg klarer meg best uten.

«Jeg er her for å gi deg denne», sier jenta fort. «I tilfelle det blir for ille. Så vet du hvem du kan kontakte.»

Hun holder en liten brosjyre fram mot meg. Eller: Det er ikke en ordentlig brosjyre, det er et ark brettet i to, med en grønn logo og blå skrift som snirkler seg hjemmelaget bortover forsiden. *BIOLOGEN SVARER*, står det.

Jeg tar imot. Jeg vet ikke hvorfor.

«Du må ikke la moren din være alene. Det er viktig.»

«Hva?»

«Send en melding hvis det er noe. E-postadressen står der.»

«Sende melding på grunn av moren min? Hva mener du, egentlig?»

Jeg ser spørrende på henne, men finner ingen svar i ansiktet hennes. Eller, det er som om hun vil si noe, men ombestemmer seg i siste liten, slik at ansiktet lukker seg.

Så forsvinner hun inn i syrinbusken igjen, lydløst og nesten uten at bladene beveger seg. I løpet av sekunder er hun borte. Hagen ligger stille og tom. Jeg kikker på brosjyren.

«Lurer du på noe om dyr og natur? Still spørsmål til våre biologer, som svarer innen tjuefire timer.»

Jeg går inn på rommet mitt og legger den i en skuff. Det er noe som ikke stemmer, som om den egentlig er noe annet enn en brosjyre. Som om den ligger og roper på meg fra skuffen uten at jeg forstår hva den sier.

Anfallet er Enons femte denne måneden. Det er altfor mye, virkelig altfor mye.

3.

Huset vårt har alltid vært nedslitt, men nå ser alt verre ut enn noen gang. Det er anfallene til Enon som gjør det. Dørene har hakk og riper, sofaen er spjæret i begge ender, flere steder på stuegulvet synker parketten sammen og gynger. Det er som om huset selv har begynt å protestere mot behandlingen. Det ser skitnere ut, eldre, det hjelper ikke lenger med en liten duk og en blomsterbukett på bordet.

«Det er så mange drittfolk på hotell», sier moren min når hun kommer hjem fra jobben. «De bare slenger fra seg alt mulig som om de var småunger. Får mensene i sengetøyet og klager på eggene. Hvorfor skal folk syte og klage på noen helvetes egg? Det er bare egg.»

Moren min er biolog. Hun jobber ikke som biolog, hun jobber på hotell. Hun vasker rom og rer senger og dekker bord og skyller oppvasken før den skal inn i maskinen. Men når hun er hjemme, er hun biolog. Hun påstår at det er kombinasjonen av hotelljobben og biojobben som har gjort henne til ekspert på levende vesener. Nå er hun sliten, akkurat som huset. Hun har

begynt å komme sent hjem, og når hun kommer, kan hun røyke opp en hel pakke sigaretter på verandaen før hun går og legger seg. Eller hun går ned i flaggermusmottaket og sitter der i timevis, enda flaggermusene har gått i dvale nå. Hun sitter bøyd over papirer, stirrer inn i pc-skjermen, og hvis jeg går ned dit og sier noe til henne, svarer hun bare med et svakt «hæ».

Jeg vet hva som snart skal skje.

Det er torsdag kveld når moren min tar tak i meg og holder meg fast. Armen hennes har blitt så tynn.

«Du må passe på Enon», sier hun.

Jeg kjenner raseriet komme. Jeg vil ikke at det skal være der, men det kommer allikevel.

«Drar du?»

«Ja, jeg gjør det.»

«Mamma ...»

«Ingen leger. Det har vært nok leger.»

«Hva skal jeg gjøre hvis han blir dårligere? Du kan ikke dra. Du må bli her.»

«Det tar bare litt tid, så kommer jeg hjem igjen. Det er ingenting å bekymre seg for.»

«Det er ingen andre som må dra bort for å hvile i mange uker, sånn som deg.»

«Jeg er nødt til det. Det er slik jeg er. Jeg har det bedre på et hotell når det er sånn.»

«Det er dårlig gjort å dra.»

«Du vet at jeg alltid kommer tilbake. I mellomtiden

tar du vare på Enon. Ingen sykehus. Ingen leger. Ingen undersøkelser, kan du love meg det? Og noe annet som er viktig: Du må la barokkflaggermusen være i fred. Du må absolutt ikke vekke ham før han våkner av seg selv. Dessuten kommer Etta helt sikkert og hjelper deg, hun gjør alltid det.»

«Kan du ikke bare skjerpe deg?» sier jeg.

Jeg har aldri sagt noe sånt til henne før, i alle fall ikke når hun drar for å hvile.

«Noen ting er som de er. Det er på tide at du innser det.»

Hun setter seg ned i den nedlitte sofaen, kryper inn i hjørnet, stikker beina oppunder haken, blir en liten bylt som akkurat får plass der. Lukker øynene før hun forsiktig åpner dem igjen.

«Når jeg kommer tilbake, skal jeg ordne alt», hvisker hun. «Jeg kommer til å orke masse. Bare jeg får hvile litt.»

Så sovner hun. Er plutselig bare en liten hump mellom sofaputene. Brystkassa går fort, øyelokkene dirrer svakt. Jeg legger et teppe over henne. Så går jeg for å dusje, og for å gråte.

Når jeg kommer tilbake, er hun ikke i sofaen lenger. Hun er ikke i stua, ingen steder i huset. Veska hennes er borte, det samme er mobilen. Det ligger to betalingskort på bordet, jeg kan koden til begge, vet de er lagt fram til meg.

4.

Hagen vår er stor, og nederst i hagen ligger uthuset som fungerer som mottak for skadde flaggermus. Moren min har drevet det siden jeg var liten. Flaggermusmottaket var hennes måte å starte et nytt liv på etter at hun forlot faren min. Det er det eneste på vår kant av landet, det eneste stedet folk kan dra til med de skadde eller syke flaggermusene: dvergflaggermus som katter har satt tennene i, nordflaggermus som har mistet kreftene og er utsultet etter flere måneder innstengt i folks hytter, eller små, slitne brunlangører, de rareste av dem alle. Og en og annen barokkflaggermus, de få gangene noen finner en slik. Flaggermusene blir kjørt til oss i biler eller fraktet til oss på sykler, folk bærer dem hjem til oss i ryggsekker, eller de putter dem inn i gamle polvotter. Noen stapper dem til og med ned i en konvolutt. De aner ikke hva de skal gjøre, vet bare at de skal til oss. Gjennom sommerhalvåret står det stadig noen på døra vår med et lite kryp som kanskje er døden nær. Moren min reagerer alltid på den samme måten når folk ringer på: Hun stumper

sigaretten, samler håret i en hestehale, tar på seg brillene og retter ryggen. Hun blir bestemt når det gjelder flaggermus. Da setter hun blikket sitt i folk og sier:

«Bli med ned i mottaket.»

Prosjektet hennes er å redde flaggermusene tilbake til livet. Når vi får inn en skadet flaggermus, lar hun alt annet være. Da hører jeg henne snakke hele veien ned til uthuset:

«Husk at du må ta på deg hansker. Jeg vil ikke at den skal bite deg. Det forstår du, ikke sant? Da er det rett på legevakta for en sprøyte. Biter den, er det ikke meg du skal legge skylda på.»

Folk følger etter henne uten et ord.

«Ja, her er vi», sier hun og slipper folk inn i uthuset.

Skjevt tak. Plankevegger med tynne sprekker, et hovedrom der en varmeovn går for fullt hvis det er kjølig ute. Midt i rommet: et stort undersøkelsesbord, lampe i taket, plastbokser med mellarver på gulvet. Videre er det en mellomgang med innerbur, samt en dør ut til en bakgård med nettingvegger og tak, der flaggermusene kan være ute i frisk luft. Alt sammen er lite og nedslitt og ganske skittent. Men dette stedet er de skadde flaggermusenes eneste håp.

«Jaha, og hvor har du funnet denne? Eller var det

den som fant deg?» er standardspørsmålet til moren min.

Flaggermus er så små og underlige, så tilpasset livet i lufta, på vingene mellom trær og skrenter. Har de alltid hatt vanskelige liv? Jeg vet ikke, men jeg vet at de har det nå. Flaggermusene trenger steder der de kan få ungene sine og leve flaggermuslivet sitt. Men de gamle trærne hugges ned. Husene som bygges nå for tiden er for tette og glatte, uten de sprekkene og hullene som flaggermus trenger. Det har blitt færre av de knasende, sprø insektene de lever av. Og så har du vindmøllene, som med sine digre armer sveiper gjennom luftrommet og skaper livsfarlige vinder, rasende stormkast i landskapet til alle som flyr. På toppen av alt kommer menneskene. Det finnes mennesker som gladelig ville tråkket på en flaggermus på bakken. Mennesker som er livredde for en skapning som er mindre enn deres eget øre.

«Det er som om de er blinde», sier moren min. «De ser ikke betydningen av noe som er annerledes enn dem selv.»

Hun er spesielt opptatt av vindmøllene. Det var det hun jobbet med i masteroppgaven sin, før hun fikk meg: Vinddragene fra vindmøllene som gjør livet på vingene umulig, som dreper flaggermusene mens de flyr. Det er særlig én type flaggermus det går ut over, for den er allerede så sårbar, det er så få igjen. Hver gang

hun snakker om den, får hun røde flekker nedover hal-
sen og brystet. De glir sammen med den tatovertede flag-
germusvingen som strekker seg fra brystet og opp til
kragebeinet.

Etta Voxelsen, naboen vår, er den som pleier å hjelpe
oss når moren min er borte. Men nå tar hun ikke telefo-
nen, svarer ikke på meldinger, huset hennes virker for-
latt. Jeg går inn i hagen hennes, trækker gjennom snøen
selv om jeg bare har på sommersko. I Ettas hage finnes
bare nedsnødd stillhet og sporene etter noen dyr som
har forvillet seg inn og laget tråkk. Hjortetråkk? Jeg
ringer på døra, men ingen åpner. Først tror jeg det er
en misforståelse, og at Etta snart vil dukke opp, full av
buldrende unnskyldninger og sure spark i dørkarmen.
Men dagen går, og neste dag. Det er som om hun ikke
finnes.

«Mamma er dum», sier Enon når han ser hvordan
jeg gjør grimaser inn i telefonen.

«Vi klarer oss, Enon», sier jeg og prøver å virke opti-
mistisk. «Det er deg og meg nå, ikke sant? Mamma
kommer tilbake om noen uker.»

Jeg ser at øynene hans blir fulle av tårer.

«Jeg vil til mamma nå», hvisker han.

«Det hjelper ikke å grine», sier jeg hardt. «Mamma
er ikke her. Du husker hvordan det var i fjor, ikke sant?

Hun var borte, og så kom hun tilbake.»

«Mamma er dum», sier han igjen, og jeg vil klemme
den lille, tapre kroppen.

Men jeg gjør det ikke, for da kommer tårene mine
også til å renne, og hvem skal ordne alt hvis jeg står og
griner?